

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ

УДК 75.021.32-035.676.332.2:019.3]:(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-12>

Світлана ДОЛЕСКО

докторка філософії з образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, доцентка кафедри мистецтвознавчої експертизи, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, вул. Лаврська, 9, м. Київ, Україна, 01015

ORCID: 0000-0001-6702-5606

Мар'ян БЕСАГА

кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач відділу міжнародних зв'язків, Львівська національна академія мистецтв, вул. Кубійовича, 38, м. Львів, Україна, 79011

ORCID: 0000-0003-4871-3475

Федір ЗЕРНЕЦЬКИЙ

аспірант кафедри мистецтвознавчої експертизи, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, вул. Лаврська, 9, м. Київ, Україна, 01015

ORCID: 0009-0006-2318-5791

Бібліографічний опис статті: Долеско, С., Бесага, М., Зернецький, Ф. (2024). Презентація акварельного живопису на благодійних аукціонах на прикладі проекту «Маю честь!». *Fine Art and Culture Studies*, 6, 82–88, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-12>

ПРЕЗЕНТАЦІЯ АКВАРЕЛЬНОГО ЖИВОПИСУ НА БЛАГОДІЙНИХ АУКЦІОНАХ НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТУ «МАЮ ЧЕСТЬ!»

У статті досліджуються твори акварельного живопису сучасних українських художників, представлені під час Благодійного аукціону «Маю честь!», проведеного Аукціонним домом «Дукат» у 2023 р. на підтримку 23 окремого стрілецького батальйону ЗСУ у боротьбі проти російських загарбників. Твори акварельного живопису є вагомою складовою сучасного українського образотворчого мистецтва. Проте очевидним є факт недостатньої уваги до акварелі артдилерів, колекціонерів та науковців мистецтвознавчої галузі. Дану проблему доцільно актуалізувати та окреслити подальші перспективи творчості вітчизняних акварелістів на прикладі обраного для дослідження аукціону. **Мета статті** – засобом аналізу благодійного аукціону «Маю честь!» охарактеризувати стан і перспективи популяризації сучасного акварельного живопису в Україні. **Висновки.** Описано, що благодійний аукціон «Маю честь!» на підтримку 23 окремого стрілецького батальйону ЗСУ, проведений в листопаді 2023 р., з-поміж 127 лотів (творів живопису, графіки, антикварної книги й артоб'єктів), представив лише 5 акварелей авторства Ірини Гресик, Наталії Кохаль, Віктора Сидоренка, Петра Старуха та Наталії Студенкової. Засобом аналізу цих творів резюмовано, що сучасна українська акварель має потужну академічну базу, зв'язок з акварельною традицією попередніх поколінь і здатність розвиватись в контексті сучасних світових мистецьких тенденцій. Проте на тепер є недостатньо популярною на артринку, про що свідчить незначний відсоток творів акварельного живопису, представлених в межах досліджуваного аукціону як одного з найбільших благодійних проєктів часів російсько-української війни. Цей факт підтверджено й тим, що на момент написання статті в Україні не проведено жодного аукціону акварельного живопису, попри потужну вітчизняну акварельну школу й широке коло поціновувачів. А, отже, у реалізації такого аукціону вбачається значний потенціал.

Ключові слова: артринк, артпростір, оцінка творів мистецтва, сучасне мистецтво, аукціонний дім «Дукат».

Svitlana DOLESKO

PhD of Fine art, Decorative Art, Restoration, Associate Professor at the Department of Art Expertise, National Academy of Culture and Arts Management, 9 Lavrska Str., Kyiv, Ukraine, 01015

ORCID ID: 0000-0001-6702-5606

Maryan BESAHA

PhD (Art History), Associate Professor, Head of International Relations Department, Lviv National Academy of Arts, 38 Kubiyovycha Str., Lviv, Ukraine, 79011

ORCID: 0000-0003-4871-3475

Fedir ZERNETSKYY

Postgraduate Student at the Department of Art Study Expertise, National Academy of Culture and Arts Management, 9 Lavrska Str., Kyiv, Ukraine, 01015

ORCID ID: 0009-0006-2318-5791

To cite this article: Dolesko, S., Besaha, M., Zernetsky, F. (2024). Presentatsiia akvarelnoho zhyvopysu na blahodiinykh auktsionakh na prykladi proektu «Maiu chest!» [Presentation of watercolor paintings at charity auctions on the example of the project “I Have the Honor!"]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 82–88, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-12>

PRESENTATION OF WATERCOLOR PAINTINGS AT CHARITY AUCTIONS ON THE EXAMPLE OF THE PROJECT “I HAVE THE HONOR!”

The article studies watercolor paintings by contemporary Ukrainian artists presented during the Charity Auction «I Have the Honor!» held by the Ducat Auction House in 2023 in support of the 23rd separate rifle battalion of the Armed Forces of Ukraine in the fight against russian invaders. Watercolor paintings are a significant component of contemporary Ukrainian fine art. However, it is obvious that art dealers, collectors, and art historians pay insufficient attention to them. It is expedient to actualize this problem and outline further prospects for the creative work of domestic watercolorists on the example of the auction chosen for the study. The purpose of the article is to characterize the state and prospects of popularization of contemporary watercolor painting in Ukraine by analyzing the charity auction «I Have the Honor!». The results have been generalized. The author describes that the charity auction «I Have the Honor!» in support of the 23rd separate rifle battalion of the Armed Forces of Ukraine, held in November 2023, presented only 5 watercolors by Iryna Hresyk, Nataliia Kokhal, Viktor Sydorenko, Petro Starukh, and Nataliia Studenkova out of 127 lots (paintings, graphics, antique books, and art objects). By analyzing these works, it is summarized that contemporary Ukrainian watercolor has a strong academic base, a connection with the watercolor tradition of previous generations, and the ability to develop in line with contemporary world art trends. However, it is currently not popular enough on the art market, as evidenced by a small percentage of watercolor paintings presented at the auction concerned as one of the largest charity projects during the russian-Ukrainian war. This fact is also confirmed by the fact that at the time of writing the article, not a single watercolor auction has been held in Ukraine, despite the powerful national watercolor school and a wide range of art lovers. Therefore, there is a considerable potential for realization of such auction.

Key words: art market, art space, art evaluation, contemporary art, Ducat Auction House.

Актуальність проблеми. Аукціонний дім «Дукат» із 2008 р. є лідером української аукціонної справи, який своїми аукціонами, передаукціонними виставками й іншими проєктами формує тенденції розвитку артринку і, загалом, транслює стан розвитку вітчизняного мистецтва в загальносвітовому контексті. Концепція діяльності аукціону охоплює презентацію мистецтва першої половини ХХ століття, українського неофіційного мистецтва другої половини ХХ століття й сучасне мистецтво у всій багатоманітності його проявів. Кожен з аукціонів «Дукату» формує тренди в колекціонуванні

творів мистецтва та підвищує рівень їхньої атрибуції. З огляду на це, об'єктивно стверджувати, що на прикладі аукціонів творів живопису «Дукату» можна простежити актуальність того чи іншого напрямку, жанру, техніки живопису; затребуваність імені автора та інвестиційні перспективи твору.

У контексті дослідницького інтересу – це міра представлення творів акварельного живопису українських художників на аукціонах «Дукату», що цілком можливо встановити на прикладі одного з найбільш резонансних аукціонів, проведеного у 2023 р. з метою під-

тримки українських військових, які з 24 лютого 2022 р. на фронті виборюють майбутнє українського народу. Оскільки чим масштабнішою та актуальнішою для суспільства є культурно-мистецька подія, тим об'єктивніше вона відображає реальний стан справ у сфері наукового зацікавлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Мистецтвознавча наука останніх років характеризується зростанням рівня інтересу до вітчизняної й зарубіжної аукціонної діяльності та предметного аналізу жанрів і окремих творів живопису, презентованих в межах аукціонів. Отже, аукціони творів мистецтва як важливу складову сучасного арт-ринку описали А. Сагалович та А. Звоник (Сагалович, 2022).

Особливості сучасної аукціонної торгівлі культурними цінностями проаналізували В. Індутний, Н. Мережко й В. Комаха. Вчені встановили, що під час аукціонних торгів зміна вартісних показників культурних цінностей відбувається трьома етапами – спекулятивного, аргументованого й емоційного. (Індутний, 2022: с. 47). Аналіз трендів ціноутворення на ринку живопису наявний у статті В. Індутного, Н. Мережко та К. Піркович, де ними резюмовано, що найбільш затребуваними нині є «...різножанрові твори живопису сучасних авторів, які визнані на європейському й американському ринках і написані в оригінальних стилях, а також твори відомих художників минулого (XIX – початку й середини XX століття), присвячені історичним місцям, особам та подіям» (Індутний, 2023: с. 66).

Х. Демків, досліджуючи видову класифікацію предметів-колекціонування на інтернет-аукціонах в Україні, виокремила твори живопису та зауважила, що попит на твори живопису «...обмежується здебільшого поділом за жанром: пейзаж; натюрморт; портрет; абстракція; графіка; церковна тематика; історичні події...». Дослідниця наголосила, що попит на живопис у переважній більшості випадків має модонаслідувальний характер (Демків, 2014: с. 53). При цьому в жодній із зазначених вище наукових праць та в науковому середовищі загалом не акцентовано на акварельному живописі і його ролі в сучасному українському арт-ринку. Тому **мета статті** полягає в наступному: засобом аналізу благодійного аукціону «Маю честь!» охарак-

теризувати стан і перспективи популяризації сучасного акварельного живопису в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На загальнопоширеній з початком війни хвилі використання мистецтва як інструменту боротьби з ворогом, Аукціонний дім «Дукат» з 14 по 23 листопада 2023 р. в галереї ArtHall D12 провів благодійний проєкт «Маю честь» у форматі аукціонної виставки (тихого аукціону) з метою підтримки 23 окремого стрілецького батальйону ЗСУ (рис. 1).

На широкий суспільний загал було оприлюднено 127 лотів: твори живопису, графіки, скульптури, артоб'єкти й антикварні книги – стародруки XVIII ст., прижиттєві видання представників української класики, книги з автографами видатних українців, колекційні діаспорні видання. Проєкт ініційовано Національною академією мистецтв України, Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, Асоціацією мистецтвознавців, експертів, оцінювачів та реставраторів за партнерської підтримки Аукціонного дому «Дукат», ArtHall D12, Національної премії «Скарб нації», Музею сучасного українського мистецтва Корсаків, видавництва «Дух і Літера», Української Вільної Академії наук у США («Маю честь!», 2023).

Організатори наголосили, що серед лотів – твори художників, діяльність яких вже



Рис. 1. Афіша благодійного аукціону «Маю Честь!», 2023

давно визнана національним надбанням (Якова Гніздовського, Людмили Морозової, Михайла Черешньовського та ін.) та твори видатних діячів сучасного мистецтва (Матвія Вайсберга, Михайла Демцю, Антона Ковача, Анатолія Криволапа, Романа Опалинського та ін.). Символічним стало представлення на аукціоні артоб'єктів із військовим минулим – розписаних та декорованих відпрацьованих гільз, деактивованих снарядів, залишків касетних боєприпасів, які були передані митцям (Станіславу Жалобнюку, Миколі Лукіну Вадиму Михальчуку та ін.) із фронту. Усі лоти були надані на засадах благодійності, а на вилучені кошти було закуплено дрони-камікадзе, засоби спостереження та коригування вогню («Маю честь!», 2023).

З-поміж 127 лотів лише 5 є творами акварельного живопису. Оскільки даний аукціон є однією з найвагоміших подій артринку останніх років, це дає підстави зауважити, що в сучасній аукціонній справі України акварель представлена лише фрагментарно і потребує більшої уваги з боку організаторів аукціонів та колекціонерів. На користь цього факту свідчить і опосередкований аналіз ряду інших аукціонів, проведених у період 2022–2023 рр., де твори акварельного живопису також є нечисленними. Наприклад, Благодійний артаукціон (2023), «Робот для ЗСУ» (2023), «Українська звитяга: мистецтво задля перемоги» (2022), «Квіти Примаченко для ЗСУ» (2022).

Але разом із тим автор відзначив, що всі 5 лотів демонструють тенденцію авторів до пошуку своєї творчої манери на тлі поваги до академічних засад акварельного живопису та вміння дивувати глядача сміливістю акварельних інтерпретацій, багатовекторністю образотворчих напрямків. Як-то, лот № 20 – робота Петра Старуха «Без назви» (рис. 2) (естімейт 600–800 \$) художника, сценографіста, літератора та скульптора, одного з засновників постмодерністської абстрактної скульптури.

Петро Старух (нар. 1961) відомий поєднанням музичної та скульптурної творчості, перформансом «Спалення страху» у львівському Музеї українського мистецтва (1992), участю в міжнародних скульптурних бієнале й симпозіумах, різноманітних художніх проєктах в Україні, Японії, США, Латвії, Австралії, Німеччині та Італії. З початком повномасштабного вторгнення митець обрав великоформатну



Рис. 2. Петро Старух «Без назви».
Папір, акварель (2023)

акварель як поле прояву своїх емоцій. Так, представлена на аукціоні робота «грає» з глядачем, пропонує йому відгадати загадку свого сюжету: ймовірно, абстрактна композиція, відсутність назви, колірна гама українського прапора та дещо пригнічений емоційний фон (акцентований розмитими чорними лініями) та рік створення є натяком на те, що ця акварель – рефлексія художника на тему російсько-української війни.

Лот № 28 – робота Віктора Сидоренка (нар. 1953) з циклу «Сполохи чорнозему» (рис. 3) (естімейт 1 800–2 200 \$). Митець має



Рис. 3. Віктор Сидоренко. З циклу «Сполохи чорнозему».
Папір, шовкодрук, акварель (2023)

потужне всеукраїнське та міжнародне виставкове портфоліо, є Народним художником України, професором Харківської державної академії дизайну і мистецтв, засновником та керівником Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України (2001).

Він використовує акварель як майданчик для продукування художніх образів-відголосся подій останніх років та як інструмент експерименту з матеріалами й техніками, комбінуючи її з акрилом, шовкодрукком. У роботі відчутне відголосся реалізму, в якому Віктор Сидоренко починав практикувати, перейшовши з часом до постмодернізму й неоавангарду. У представленій роботі яскраві своєю емоційністю та фотографічною чіткістю чорно-білі людські постаті, водночас злиті в єдину абстрактну структуру й відтінені акварельним тлом, засвідчили превалювання теми людини та її ідентифікації в сучасному світі у доробку митця.

Акварель Наталії Кохаль «Айстри» – лот № 59 (естімейт 500–700 \$) (рис. 4) виконана у проникливо реалістичній манері, де букет щільно скомпонованих серпнево-осінніх айстр зображено залитими сонцем, у багатоголосі яскравих кольорів. Наталія Кохаль (нар. 1967) – членкиня Національної спілки художників України, має графічну освіту, володіє теорією й практикою олійного живопису. Проте для себе виокремила як найближчі своєму творчому началу гуаш та акварель. Мисткиня випрацювала свою живописну новацію: «Я придумала власну техніку мазка: кожен рух пензлика не перекриває інший, тобто мазки не

накладаються один на одній, а білий колір – це папір, а не фарба» (Акварелі, б.д.).

Лот № 61 – акварель Ірини Гресик «Мисник» (400–500 \$) (рис. 5). Художниця та дизайнерка (нар. 1956) має звання Заслуженого художника України, десятирічний досвід організації Всеукраїнських мистецьких пленерів «Хортиця крізь віки» та значне українське й зарубіжне виставкове портфоліо. Мисткиня з 2002 р. є Головою Запорізької організації Національної спілки художників України й викладає на кафедрі дизайну факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету. По проведенню аукціону командування 23 окремого стрілецького батальйону висловило подяку художниці та іншим учасникам «...за їхній вагомий внесок у підвищення боєздатності та матеріально-технічної бази батальйону» (Викладачі, 2024).

Представлена на аукціоні акварель демонструє талант художниці втілювати в акварелі щедро скомпоновані натюрморти таким чином, що традиційні предмети побутового вжитку сприймаються глядачем як експресивні оптимістичні картинки життя. Завдяки цьому акварелі Ірини Гресик є своєрідними «фотографіями» життєрадісного менталітету українського народу, трансльованого в його матеріальній культурі.

Робота Наталії Студенкової (нар. 1975) «Полонина на Буковині» – лот № 66 (естімейт 700–900 \$) (рис. 6). Видатна художниця-акварелістка народилась в м. Києві, живе та працює в Словаччині. Наталія Студенкова є активною



Рис. 4. Наталія Кохаль «Айстри». Папір, акварель (2022)



Рис. 5. Ірина Гресик «Мисник». Папір, акварель (2009)



Рис. 6. Наталія Студенкова «Полонина на Буковині». Полотно, акварель, акриловий лак (2020)

учасницею міжнародної акварельної спільноти: представляє International Watercolor Society Slovakia (Словаччина), кураторкою фестивалю «UrbinoInAcquerello» (Італія) та Міжнародної виставки акварелі «Світ акварелі» (Словаччина), має членство в Форумі словацьких художників та Всесвітній художній академії (Франція). Організатори аукціону описують манеру акварелістки: «...Її картини палають багатством теплих, яскравих фарб, сповнені оптимістичного погляду на світ. Легко працює зі світлом і відтінками, зображує перспективу і наповнює свої картини повітрям і свободою» (*Полонина на Буковині, 2023*).

Висновки і перспективи подальших досліджень. У статті виокремлено та скомпоновано для подальшого аналізу відповідно до акварельної техніки виконання 5 лотів, представ-

лених у 2023 р. під час благодійного аукціону «Маю честь!» авторства Ірини Гресик, Наталії Кохаль, Віктора Сидоренка, Петра Старуха та Наталії Студенкової. Охарактеризувавши ці роботи в ракурсі загального вектора творчої діяльності кожного з авторів, доцільно стверджувати, що сучасна українська акварель має міцну академічну базу, зв'язок з акварельною традицією попередніх поколінь і розвивається в руслі сучасних світових постмодерних арт-тенденцій.

Але враховуючи кількісне співвідношення сукупності всіх 127 лотів й частки акварельного живопису в кількості 5 робіт та подібну ситуацію з наявністю акварелей на інших аукціонах «Дукату» періоду 2022–2023 рр., очевидним вбачається той факт, що нині акварель не має належного рівня представлення на артринку. На користь цього твердження й те, що на момент здійснення дослідження в Україні не проведено жодного аукціону акварельного живопису, попри потужну вітчизняну акварельну школу й широке коло поціновувачів.

А, отже, існує потреба в зростанні уваги діячів аукціонної справи України до вітчизняного акварельного живопису. Загалом, потенціал сучасного вітчизняного акварельного живопису є дивовижним, особливо якщо взяти до уваги, що українські акварелісти є авторитетними гравцями світового акварельного майданчика (пленерів, виставок, фестивалів, симпозіумів, бієнале та ін.). Як один з ефективних способів підвищення престижу (а, отже, й затребуваності в середовищі колекціонерів та зростання її інвестиційної привабливості), автором вбачається проведення масштабної просвітницької роботи з інформування науковців, діячів артпростору та суспільства загалом про історію, напрямки й перспективи розвитку акварельного живопису в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акварелі. Художник Наталія Кохаль. *ARTVSESVIT*. URL: <https://www.artvsesvit.com/Gallery/gal-all/ukraine-modern/ukraine-modern-4.php> (дата звернення: 10.08.2024).
2. Викладачі СПП допомагають воїнам на передовій. *Запорізький національний університет*. URL: https://sites.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=61623&lang=ukr&news_code=vikladachispp-dopomagayut-voynam-na-peredovij (дата звернення: 10.08.2024).
3. Демків Х. С. Класифікація предметів колекціонування на інтернет-аукціонах в Україні. *Регіональна бізнес-економіка та управління*, 2014. № 3. С. 49–55.
4. Індутний В., Мережко Н., Комаха В. Аукціонна торгівля культурними цінностями. *Міжнар. наук.-практ. журн. «Товари і ринки»*, 2022. № 4 (44). С. 46–60. DOI [https://doi.org/10.31617/2.2022\(44\)04](https://doi.org/10.31617/2.2022(44)04)

5. Індутний В., Мережко Н., Піркович К. Цінові тренди творів живопису в 2012–2022 рр. *International scientific practical journal commodities and markets*, 2023, № 46.2 С. 56–68.
6. Маю честь! – Благодійний аукціон на підтримку 23 окремого стрілецького батальйону ЗСУ. *Аукціонний дім «Дукат»*. URL: <https://dukat-art.com/ua/auctions/mayu-chest-blagodijnij-aukcion-na-pidtrimku-23-okremogo-strilec-kogo-batal-jonu-zsu> (дата звернення: 09.08.2024).
7. «Маю честь!»: Благодійний аукціон на підтримку 23 окремого стрілецького батальйону ЗСУ. *Антиквар*. URL: <https://antikvar.ua/mayu-chest-blagodijnij-aukcion-na-pidtrimku-23-okremogo-striletskogo-bataljonu-zsu/> (дата звернення: 09.08.2024).
8. Полонина на Буковині. 2020. *Аукціонний дім «Дукат»*. URL: <https://dukat-art.com/ua/auctions/mayu-chest-blagodijnij-aukcion-na-pidtrimku-23-okremogo-strilec-kogo-batal-jonu-zsu/lot/66> (дата звернення: 08.08.2024).
9. Сагалович А., Звоник А. Художні аукціони як вагома частина сучасного мистецького ринку. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022, № 28 (137). С. 20–27.
10. Brave of Ukraine: Віктор Сидоренко. *leleka_art_school*. URL: https://www.instagram.com/p/C76prgRoKmr/?next=%2Faeopuertoeoh%2Ffeed%2F&ref=article&hl=ne&img_index=1 (дата звернення: 11.08.2024).

REFERENCES:

1. Akvareli. Khudozhnyk Nataliia Kokhal [Watercolors. Artist Natalia Kohal]. *ARTVSESVIT*. Retrieved from <https://www.artvsesvit.com/Gallery/gal-all/ukraine-modern/ukraine-modern-4.php> [in Ukrainian].
2. Vykladachi SPP dopomahaiut voynam na peredovii [SPP teachers help soldiers on the front lines] (2024). *Zaporizkyi natsionalnyi universytet*. Retrieved from https://sites.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=61623&lang=ukr&news_code=vkladachi-spp-dopomagayut-voynam-na-peredovij [in Ukrainian].
3. Demkiv, Kh. S. (2014). Klasyfikatsiia predmetiv kolektsionuvannia na internet-aukcioniakh v Ukraini [Classification of collectibles at online auctions in Ukraine]. *Rehionalna biznes-ekonomika ta upravlinnia*, (3) 49–55. [in Ukrainian].
4. Indutnyi, V. & Merezko, N., Komakha, V. (2022). Aukcionna torhivlia kulturnymy tsinnostiamy [Auction trade in cultural property]. *Mizhnar. nauk.-prakt. zhurn. «Tovary i rynky»*, 4 (44), 46–60. DOI [https://doi.org/10.31617/2.2022\(44\)04](https://doi.org/10.31617/2.2022(44)04) [in Ukrainian].
5. Indutnyi, V. & Merezko, N., Pirkovich, K. (2023). Tsynovi trendy tvoriv zhyvopysu v 2012–2022 rr. [Price trends of paintings in 2012–2022]. *International scientific practical journal commodities and markets*, (46.2), 56–68. [in Ukrainian].
6. Maiu chest! – Blahodiinyi auktsion na pidtrymku 23 okremoho striletskoho batalionu ZSU [I Have the Honor! – Charity auction in support of the 23rd separate rifle battalion of the Armed Forces of Ukraine. (2023). *Auktsionnyi dim «Dukat»*. Retrieved from <https://dukat-art.com/ua/auctions/mayu-chest-blagodijnij-aukcion-na-pidtrimku-23-okremogo-strilec-kogo-batal-jonu-zsu> [in Ukrainian].
7. «Maiu chest!»: Blahodiinyi auktsion na pidtrymku 23 okremoho striletskoho batalionu ZSU [«I Have the Honor!»: Charity auction in support of the 23rd Separate Rifle Battalion of the Armed Forces of Ukraine] (2023). *Antykvary*. Retrieved from <https://antikvar.ua/mayu-chest-blagodijnij-aukcion-na-pidtrimku-23-okremogo-striletskogo-bataljonu-zsu/> [in Ukrainian].
8. Polonyna na Bukovyni. 2020 [Polonyna na Bukovyna. 2020] (2023). *Auktsionnyi dim «Dukat»*. Retrieved from <https://dukat-art.com/ua/auctions/mayu-chest-blagodijnij-aukcion-na-pidtrimku-23-okremogo-strilec-kogo-batal-jonu-zsu/lot/66> [in Ukrainian].
9. Sahalovych, A. & Zvonyk A. (2022). Khudozhni auktsiony yak vahoma chastyna suchasnoho mystetskoho rynku [Art Auctions as a Significant Part of the Modern Art Market]. *Scientific Collection «InterConf+»*, (28 (137), 20–27. [in Ukrainian].
10. Brave of Ukraine: Viktor Sydorenko [Brave of Ukraine: Viktor Sydorenko]. *leleka_art_school*. Retrieved from https://www.instagram.com/p/C76prgRoKmr/?next=%2Faeopuertoeoh%2Ffeed%2F&ref=article&hl=ne&img_index=1 [in Ukrainian].